

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРАВА**

Назва освітнього компоненту Нормативний/ вибірковий	Правові системи світу вибірковий
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	Бакалавр ОП Право
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2024-2025/ парний семестр/2,3, 4 курси
Викладач	
Профайл викладача	
Контактний телефон	
E-mail:	
Сторінка освітнього компоненту на сайті центру освітніх дистанційних технологій МДПУ імені Богдана Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/enrol/index.php?id=6022
консультації	Очні консультації: щовівторка, згідно графіку роботи кафедри права. Онлайн-консультації: через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні принципи та закономірності виникнення, функціонування і розвитку різних правових систем світу. Предмет становлять загальнотеоретична характеристика правових систем сучасності, їх типологія, закономірності розвитку; аналіз права різних країн з метою виявлення спільних рис та особливостей, взаємовпливу, тенденцій і закономірностей розвитку. Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів: 1. Загальна частина 2. Типи правових систем світу. Правові системи сучасності є однією з вибіркових навчальних дисциплін освітньої програми підготовки бакалаврів зі спеціальності 081 «Право», ОП «Право», що вивчається студентами протягом одного навчального семестру і має на меті оволодіння системою сучасних теоретичних знань про спільні ознаки та специфіку різних національних правових систем світу та їх окремих елементів, загальних принципів та закономірностей їх виникнення, функціонування і розвитку. Сучасні умови становлення громадянського суспільства, побудови правової держави, утвердження принципів демократичного суспільства в Україні, удосконалення національного законодавства, реформування усіх сфер життєдіяльності українського суспільства передбачають формування, розвиток і закріплення нового юридичного мислення, правового світогляду, правової культури, в тому числі і високої професійної культури юриста, що немислиме без когнітивного виходу поза межі національної правової системи та долучення до світового правового досвіду.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Метою вивчення навчальної дисципліни «Правові системи світу» є формування системи сучасних теоретико-методологічних знань про сучасні принципи та закономірності виникнення, функціонування і розвитку різних правових систем світу, спільні ознаки і специфіку національних правових систем та їх окремих елементів. Основними цілями вивчення дисципліни «Правові системи світу» є оволодіння правовим матеріалом щодо різних типів правових систем; формування у студентів вмінь здійснювати аналіз правових явищ, виявляти їх спільні та відмінні риси, а також проводити типологію правових систем світу на підставі розроблених юридичною наукою критеріїв, серед яких найбільш значимі спільність історії виникнення і подальшого розвитку, спільність основних формально-юридичних джерел права, єдність у структурі системи права і норми права, спільність принципів регулювання суспільних відносин, єдність юридичної техніки, включаючи термінологію, юридичні категорії, поняття, конструкції; прищеплення навиків застосування понятійного апарату та методологічного інструментарію, що розробляється юридичною наукою; формування вмінь систематизувати правові знання щодо особливостей різних правових сімей та здійснювати їх аналіз і узагальнення; формування у студентів вмінь виявляти загальні тенденції розвитку та взаємовпливу національних правових систем та їх сімей на підставі узагальнення інформації про різні правові системи світу

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

► Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Звчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

► Спеціальні (фахові, предметні компетентності) (СК):

СК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК 2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

4. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (ПРН)

► ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

► ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

► ПРН 11. Мати базові навички риторики.

► ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

► ПРН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

5. ОБСЯГ КУРСУ

Вид заняття	лекції	семінарські заняття	самостійна робота
Загальна кількість годин/кредитів 120 год. /4 кредити	40	20	60

6. ПОЛІТИКИ КУРСУ

Політика академічної поведінки та етики:

- Не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом;
- Вчасно виконувати завдання семінарів та питань самостійної роботи;
- Вчасно та самостійно виконувати контрольні-модульні завдання

7. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
7.1. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА						
8	Тема 1. Загальна характеристика становлення та розвитку основних правових систем світу.	Лекція (4 год.) Самостійна робота (4 год.)	1,2,3	відповіді на питання та завдання лекції та самостійної роботи	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (перший періодичний контроль)
8	Тема 2. Англо-американська правова система.	Лекція (4 год.) Самостійна робота (4 год.)	3,4,5	відповіді на питання та завдання лекції та самостійної роботи	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж шостого навчального семестру (перший періодичний контроль)
6	Тема 3. Романо-германська правова система	Лекція (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1,2,13	відповіді на питання та завдання лекції та самостійної роботи	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (перший періодичний контроль)
8	Тема 4. Перспективи злиття англо-американської та романо-германської правових систем	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	4,6,12	відповіді на питання та завдання лекції	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (перший

				та самостійної роботи	контролю	періодичний контроль)
8	Тема 5. Поняття та розвиток релігійної правової системи	Лекція (2 год.) Семинарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1,2,3	відповіді на питання та завдання лекції та самостійної роботи	від 2 до 5 балів поточного контролю	навчального семестру (другий періодичний контроль)
8	Тема 6. Розвиток мусульманської правової системи.	Лекція (2 год.) Семинарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	4,6,12	відповіді на питання, та завдання лекції, семинарського та самостійної роботи	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж шостого навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 7. Сутність та особливості системи звичаєвого права.	Лекція (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	5,6,7	відповіді на питання, та завдання лекції та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 8. Сутність та особливості соціалістичної правової системи.	Лекція (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	3,4,9,10	відповіді на питання, та завдання лекції та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)

БЛОК 2. ТИПИ ПРАВОВИХ СИСТЕМ

8	Тема 9. Поняття терміну «Правова система».	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1,2,3	відповіді на питання, та завдання лекції, семінарського та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 10 . Критерії класифікації правових систем світу.	Лекція (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	4,6,12	відповіді на питання, та завдання лекції та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 11. Змішаний тип правової держави.	Лекція (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	5,6,7	відповіді на питання, та завдання лекції та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 12. Країни з мусульманським правом.	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	3,4,9,10	відповіді на питання, та завдання лекції, семінарського та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 13. Поняття Індуського права.	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	1,2,3	відповіді на питання, та завдання лекції, семінарського та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)
8	Тема 14 . Поняття права Далекого Сходу.	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	4,6,12	відповіді на питання, та завдання лекції, семінарського та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)

4	Тема 15. Поняття порівняльного законодавства.	Лекція (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	5,6,7	відповіді на питання, та завдання лекції та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	Впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 16. Особливості англо-американського типу правової системи.	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	3,4,9,10	відповіді на питання, та завдання лекції, семінарського та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 17. Загальна характеристика правової системи України.	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	1,2,3	відповіді на питання, та завдання лекції, семінарського та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 18 . Національні та міжнародні правові системи.	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	4,6,12	відповіді на питання, та завдання лекції, семінарського та самостійної	від 2 до 5 балів поточного контролю	впродовж навчального семестру (другий періодичний контроль)

7.2. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Тема лекції	Зміст лекції
Тема 1. Загальна характеристика становлення та розвитку основних правових систем світу.	1. Загальна характеристика основних правових систем світу. 2. Становлення правових систем світу. 3. Розвиток основних правових систем світу.
Тема 2. Англо-американська правова система.	1. Становлення та розвиток англо-американської (англосаксонської) правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм англо-американської правової системи. 3. Джерела англосаксонського права. 4. Структура англосаксонського права.

Тема 3. Романо-германська правова система	<ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення та розвиток романо-германської правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм романо-германської правової системи. 3. Джерела романо-германського права. 4. Структура англосаксонського права.
Тема 4. Перспективи злиття англо-американської та романо-германської правових систем	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток законодавчої бази в англо-американській правовій системі на ряду з судовим прецедентом. 2. Застосування судової практики в країнах романо-германської правової ситеми. 3. Перспективи злиття романо-германської та англо-американської правових систем.
Тема 5. Поняття та розвиток релігійної правової системи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення та розвиток релігійної правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм релігійної правової системи. 3. Джерела релігійного права. 4. Структура англосаксонського права.
Тема 6. . Розвиток мусульманської правової системи.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення та розвиток мусульманської правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм мусульманської правової системи. Коран – священна книга мусульман. 3. Джерела англосаксонського права. 4. Структура англосаксонського права.
Тема 7. Сутність та особливості системи звичаєвого права.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення та розвиток системи звичаєвого права. 2. Особливості норм звичаєвого права. Окремі норми права. 3. Джерела звичаєвого права. 4. Структура звичаєвого права.
Тема 8. . Сутність та особливості соціалістичної правової системи.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення та розвиток англо-американської (англосаксонської) правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм англо-американської правової системи. 3. Джерела англосаксонського права. 4. Структура англосаксонського права.
Тема9. Поняття терміну «Правова система»	<ol style="list-style-type: none"> 1. Роль права у формування систем світу взагалі. 2. Закономірності розвитку суспільства, його історичні, національні, культурні особливості. 3. Специфічні особливості в поняттях терміну «Правова система».
Тема10. Критерії класифікації правових систем світу.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття спадкоємності у правових системах. 2. Взаємодія цивілізаційних факторів у світі. 3. Вплив економічного фактору, удосконалюванням продуктивних чинностей і виробничих відносин, розвитком ринкового господарства.
Тема11. Змішаний тип правової держави.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття змішаного типу правових держав. 2. Неоднорідність права африканських держав. 3. Три види права: загальнотериторіальне, релігійне і звичайне.

Тема12. Країни з мусульманським правом.	1.Характеристика Корана як джерела права. 2.Характеристика Сунни як джерела права. 3.Характеристика Іджма як джерела права. 4.Характеристика Кияс як джерело права
Тема13.Поняття Індуського права.	1. Характеристика індуського права. 2. Вплив колоніального англійського права на формування індуського права. 3. Кастова структура суспільства в індуській системі права.
Тема14.Поняття права Далекого Сходу.	1.Формула«право добре тільки для варварів». 2.Правова система сучасного Китаю. 3.Конфуціанство та вчення законників.
Тема15.Поняття порівняльного законодавства.	1.Характеристика загального порівняльного законодавства. (О.Ф. Скакун). 2.Характеристика спеціального порівняльного законодавства. (О.Ф. Скакун). 3.Об'єкти загального та спеціального порівняльного законодавства.
Тема16.Особливості англо-американського типу правової системи.	1.Поняття Американського права (США). 2.Поняття позаєвропейського права (Канада, США).
Тема17.Загальна характеристика правової системи України.	1.Становлення державності та роль в формуванні правової системи. 2.Перехідний період правової системи України. 3.Спільні ознаки та відмінності правової системи України від романо-германської правової системи.
Тема18.Національні та міжнародні правові системи.	1.Спільні риси та особливості національних та міжнародних правових систем. 2.Значення рішень Європейського Суду с прав людини на правову систему України. 3. Правова система ЄС та її співвідношення з національними та міжнародними правовими системами.

7.3. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ.(ТЕМИ СЕМІНАРСИХ ЗАНЯТЬ)

Тема 1.Поняття, предмет і система навчальної дисципліни.	1.Загальна характеристика основних правових систем світу. 2.Становлення правових систем світу. 3.Розвиток основних правових систем світу.
Тема2.Джерела права в англо-американській правовій системі..	1.Становлення та розвиток англо-американської (англосаксонської) правової системи (сім'ї). 2.Особливості норм англо-американської правової системи. 3.Джерела англосаксонського права. 4.Структура англосаксонського права.
Тема3.Джерела права в радянській правовій системі..	1.Становлення та розвиток радянської правової системи (сім'ї). 2.Особливості норм радянської правової системи.

	3. Джерела радянського (соціалістичного) права. 4. Структура радянського (соціалістичного) права.
Тема 4. Джерела права в романо-германській правовій системі.	1. Становлення та розвиток романо-германської правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм романо-германської правової системи. 3. Джерела романо-германського права. 4. Структура романо-германського права.
Тема 5. Джерела права в релігійній правовій системі.	1. Становлення та розвиток релігійної правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм релігійної правової системи. 3. Джерела релігійного права. 4. Структура релігійного права.
Тема 6. Джерела права в мусульманській правовій системі.	1. Становлення та розвиток мусульманської правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм мусульманської правової системи. Коран – священна книга мусульман. 3. Джерела англосаксонського права.
Тема 7. Джерела права в системі звичаєвого права.	1. Становлення та розвиток системи звичаєвого права. 2. Особливості норм звичаєвого права. Окремі норми права. 3. Джерела звичаєвого права.

7.4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Розвиток правової бази в англо-американській правовій системі. Поняття судової практики (прецеденту).	1. Становлення та розвиток англо-американської (англосаксонської) правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм англо-американської правової системи. 3. Джерела англосаксонського права. 4. Структура англосаксонського права та його майбутнє.
Розвиток романо-германської правової системи. Система законодавчої бази в англо-американській правовій системі на ряду з судовим прецедентом.	1. Розвиток законодавчої бази в англо-американській правовій системі на ряду з судовим прецедентом. 2. Застосування судової практики в країнах романо-германської правової системи. 3. Перспективи злиття романо-германської та англо-американської правових систем.
Роль Корана – священної книги мусульман у розвиткові права в мусульманських країнах..	1. Становлення та розвиток мусульманської правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм мусульманської правової системи. Коран – священна книга мусульман. 3. Джерела англосаксонського права.
Роль релігійних канонів в розвиткові системи права Ватикана.	1. Становлення та розвиток релігійної правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм релігійної правової системи.

	3. Джерела релігійного права. 4. Структура релігійного права.
Розвиток системи звичаєвого права. Окремі законодавчі акти як джерела права..	1. Становлення та розвиток системи звичаєвого права. 2. Особливості норм звичаєвого права. Окремі норми права. 3. Джерела звичаєвого права.
Роль та завдання системи права КНР, Монголії, кампучії, КНДР та розвиток радянської правової системи..	Становлення та розвиток радянської правової системи (сім'ї). 2. Особливості норм радянської правової системи. 3. Джерела радянського (соціалістичного) права. 4. Структура радянського (соціалістичного) права.

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Контроль за видами діяльності здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом поточного оцінювання знань (під час семінарських занять), контролю виконання завдань самостійної роботи (презентації, реферати, розв'язання практичних задач тощо), періодичного контролю, екзамену. За результатами суми двох періодичних контрольних робіт, оцінки за поточний контроль та екзаменаційної оцінки виставляється підсумкова оцінка за національною, 100-бальною шкалами і ECTS.

Загальна система оцінювання курсу здійснюється згідно з Положенням про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького № 34/01-05 від 28.10.2019 р.

Критерії оцінювання поточного контролю на семінарських заняттях (усне, письмове опитування):

«5» – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

«4» – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких

можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

«3» – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.

«2» – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗАЛІКУ З КУРСУ

Під час проведення заліку навчальні досягнення здобувачів вищої освіти оцінюються за двобальною шкалою: «зараховано» або «незараховано».

Оцінка «зараховано» (60-100 балів)	Ставиться здобувачу вищої освіти, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом бакалавра права, здатний виконувати завдання, передбачені програмою, ознайомлений з основною та рекомендованою літературою. При виконанні завдань припускається помилка, але демонструє спроможність їх усувати.
Оцінка «незараховано» (1-59 балів)	Ставиться здобувачу вищої освіти, який допускає принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може продовжити навчання чи розпочати професійну діяльність без додаткових занять з дисципліни «Право соціального забезпечення».

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гапотій В.Д., Жильцов О.Л., Воржевітіна Г.І. Основні правові системи світу: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с
2. Бойко І. С., Бабін І.С. Порівняльне правознавство: Навч. посіб. 2-ге вид. випр. та допов. О.: Фенікс, 2011. 152 с
3. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред.: М. В. Цвік, О. В. Петришин. – Х. : Право, 2010. – 584 с.
4. Луць Л.А. Сучасні правові системи світу. Навчальний посібник. Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003
5. Правові системи сучасності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. За ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2012. 490 с.

- 6.Порівняльне правознавство (правові системи світу). Ю. С. Шемшученко; ред. Н. М. Оніщенко; Інститут законодавства Верховної Ради України, Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. К.: Парламентське видавництво, 2008. 488 с.
- 7.Правова система США. М. В. Кравчук. – К. : Нора-друк, 2004. – 136 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

- 8.Національна правова система за умов розбудови правової демократичної державності в Україні: монографія / М. Г. Хаустова. – Х. : Право, 2008. – 160 с.
- 9.Правова система і держава в Україні. Н.М. Оніщенко. К.: Ін-т держави і права НАН України, 2002. – 132 с.
- 10.Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток / за заг. ред. В. С. Журавського. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 296 с.
- 11.Правова система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності: монографія / за заг. ред. Ю. Л. Бошицького. – К. : Кондор, 2012. – 616 с.
- 12.Порівняльне правознавство: Підручник. За заг. ред. О. В. Петришина; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х.: Право, 2012. 272 с.
- 13.Порівняльне правознавство у таблицях: навч. посіб. для юрид. ВНЗ і ф-тів. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; О. В. Петришин. Харків: Право, 2016. 162 с
- 14.Правова система України: проблеми і тенденції розвитку: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 3 черв. 2010 р.). – Х. : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2010. – 172 с.
- 15.Порівняльне правознавство: Хрестоматія для юридичних вищих навчальних закладів і факультетів: навч. посіб. Уклад.: О.В. Петришин, О.В. Зінченко, Д.В. Лук'янов. Харків: Право, 2016. 1023 с
- 16.Правові системи сучасності (західна традиція права) : навч. посіб. / І. М. Ситар. – Л., 2009. – 408 с.
- 17.Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с